

Estetik Eğitiminin Bilişsel ve Duyuşsal Becerilere Katkısının Sanatçıların Hayat Hikâyeleri Kitabında İncelenmesi

Enes YAŞAR¹

¹Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, enesyasar@comu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-4606-2592

Makale Bilgisi

ÖZET

Geliş Tarihi:
08.11.2021

Kabul Tarihi:
24.12.2021

© UEAD 2022
Tüm hakları saklıdır.

Bu çalışmanın amacı *Sanatçıların Hayat Hikâyeleri* adlı kitap üzerinden öyküsel sanat hikâyelerinin bireylerde oluşturabileceği estetik duyarlılıkları saptamak ve bununla birlikte estetik eğitiminin bilişsel ve duyuşsal becerilere olan katkısını ortaya koymaktır. Estetik eğitimi sanat eserlerini salt bir görüntü ya da yüzeysel bir beğeni olarak görmekten öte eserlerin derinliklerinde/arka planlarında yer alan sanatsal yönleriyle de ilgilenmektedir. Estetik eğitimi bu yönüyle 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Türkçe eğitiminin bir alt alanı olarak benimsenmiştir. Bu noktadan hareketle çalışmada sanatçıların hayat hikâyeleri ve eserleri öğrenme becerileri açısından incelenmiştir. Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmış ve amaçlı örnekleme yoluna gidilmiştir. Eserde yer alan 10 sanatçının hayat hikâyesi, estetik eğitimi doğrultusunda değerlendirilmiş ve elde edilen verilerde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada ayrıca, sanat hikâyeleri aracılığıyla Rönesans resmi ve heykelticilik anlayışı da bilişsel ve duyuşsal beceriler açısından incelenmeye dâhil edilmiştir. Zira *Sanatçıların Hayat Hikâyeleri* adlı eserde okurların Rönesans sanatçılarını ve eserlerini estetik bir algıyla kavrayabilecekleri, eserler üzerine analizlerde bulunabilecekleri anlaşılmıştır. Son olarak öyküsel sanat tarihi hikâyelerinin öğrencilerde estetik bir duyarlılık oluşturabileceği ve beceri temelli katkılar sağlayabileceği kanaatine varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öyküsel sanat hikâyeleri, estetik eğitimi, bilişsel ve duyuşsal beceriler, Türkçe eğitimi

Examining the Contribution of Aesthetic Education to Cognitive and Affective Skills in the Book Named *Sanatçıların Hayat Hikayeleri*

Article Information

ABSTRACT

Received:
8 November 2021

Accepted:
24 December 2021

© UEAD 2022
All rights reserved.

The aim of this study is to determine the aesthetic sensitivities that the narrative art stories can create in individuals through the book called *Sanatçıların Hayat Hikâyeleri* and to reveal the contribution of aesthetic education to cognitive and affective skills. According to aesthetic education, works are not just an image or a superficial appreciation. On the contrary, it deals with the artistic aspects of the backgrounds of the works. This aspect of aesthetic education was adopted as a sub-field of Turkish education in the 2019 Turkish Language Course Curriculum. As a matter of fact, the curriculum aimed to develop aesthetic sensitivities in individuals through "aesthetic experiences/experiences". In this context, the life stories and works of the artists were examined in learning skills. Document analysis method and purposeful sampling were used in the research. The life stories of 10 artists in the work were evaluated in line with their aesthetic education. Obtained data were analyzed by content analysis method. Furthermore, it was revealed that students can approach Renaissance painting and sculpture understanding with aesthetic experiences and gain awareness in the field of art through art stories. In addition, it was understood that in the work named *Sanatçıların Hayat Hikâyeleri*, readers can grasp Renaissance artists and their works with an aesthetic perception, and argue that they can make analyzes on the works. As a result, it was predicted that narrative art history stories could create an aesthetic sensitivity in students and provide skill-based contributions.

Keywords: Narrative art stories, aesthetic education, cognitive and affective skills, Turkish education

DOI: 10.32960/uead.1020475

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

Kaynaçça Gösterimi: Yaşar, E. (2022). Estetik eğitiminin bilişsel ve duyuşsal becerilere katkısının Sanatçıların Hayat Hikâyeleri kitabında incelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi (UEAD)*, 6(1), 1-22.

Citation Information: Yaşar, E. (2022). Examining the contribution of aesthetic education to cognitive and affective skills in the book named *Sanatçıların Hayat Hikâyeleri*. *National Journal of Education Academy*, 6(1), 1-22.

1. GİRİŞ

Estetik anlayış, insanın çevresinde var olan güzellikleri hissetmeye ve bulmaya çalışmasıdır. “Estetik anlayışa sahip olmak ise güzelliği anlamak ve içeriğin özüne inme yeterliliğine sahip olmak demektir” (Özalp, 2016). Dolayısıyla sanat, estetik ile ilişkilidir ve bir şeyin estetik kaygıyla ortaya koyulmasıdır. Yalnızca bakmayı, görmeyi ve dokunmayı değil hissetmeyi öğretmektedir (Reid, 2008). Bundaki başlıca etken, sanatın gerçekliğin bir kopyası olmasından ziyade duygu ve hayal gücüne dayanıyor olmasıdır. Bireyin algısı, sezgisi ve hayal gücü bu doğrultuda oldukça önemli bir unsurdur. Bunlar olmaksızın sanatın gerçekleşmesi pek mümkün değildir (Tunalı, 2004).

Sanat eseri, özne ve nesne arasındaki estetik ilişkiden meydana gelmektedir. Sanat eserlerinin değerini büyük ölçüde insanların eğilimleri, kültürel değerler, eserin verdiği mesaj ve onu izleyene karşı hissettirdiği duygular belirler (Özalp, 2016). Benzer şekilde Margolis ve Luc Pauwel (2011) de sanat eserlerinin değerini belirleyen unsurların başında kültürel etkenlerin geldiğini belirtmektedir. Ayrıca sanat eserinde kültürün yanı sıra bireyi eserle ilgili yargıya götürecektir olan kuralların da önemli olduğu ifade edilmektedir (Tunalı, 2014). Estetik yargıya ulaşabilmek için bu kurallardan haberdar olmak gerekmektedir. Bu noktada estetik eğitiminin devreye girdiği görülmektedir.

Estetik eğitimi bireyin algısal yeterliliğinin gelişmesine, bilgi ve deneyim kazanmasına katkı sağlayıcı bir unsurdur. Çoğunlukla sanatın tamamlayıcısı olarak görülür (Özbal ve Aydoğan, 2017). Bireylerin duygular ve duygular ile düşünme yetisini ve hayal dünyasını genişlettiği ifade edilebilir. Onları içinde yaşadıkları çevreye duyarlı hale getirir ve yaşantılarının daha anlamlı hale gelmesine imkân sağlar (Buyurgan ve Buyurgan, 2012). Ayrıca onların kişisel ve anlatımsal değerlerinin de bu süreçte geliştiği öne sürülebilir (Özbal & Aydoğan, 2017). Öyle ki bireyler, sanat yapıtlarını gözlemlerken sosyal ve fizyolojik birtakım birikimlerine göre tepkiler sunarlar (Özalp, 2016). Eserlerin önemi ve anlamının içerikle mi yoksa dış görünüşle mi olduğunu, bir toplum için değerli ya da özel olan eserin diğerleri için de öyle olup olmadığını bu birikimlerle tespit ederler (Dobbs, 1998). Bu anlayışın gelişmesi oldukça önemlidir. Çünkü sanat eğitiminin amacı büyük sanatçıların yetişmesini sağlamak değildir. Aksine güzeli arayan, güzellik kaygısıyla estetik duyarlılıklar geliştiren bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle pek çok ülkede öğrencilerin estetik anlayışlarını geliştirmeye yönelik çalışmaların yapıldığı bilinmektedir. Yapılan çalışmalarda müfredat ve müfredat dışı etkinliklerle öğrencilere sanat eğitimleri verildiği görülmektedir. Öyle ki İtalya, İngiltere, Almanya, Fransa, İsveç ve Japonya gibi ülkelerde öğrencilerin sanat eğitimlerine yönelik olarak dünyadaki sanat tarihi başlangıcından günümüze kadar çeşitli yollarla aktarılmaya çalışıldığı tespit edilmiştir (Gönül, 2011). Benzer şekilde Türkiye’deki müfredat programlarında da öğrencilere sanat ve estetik becerilerin kazandırılmasına yönelik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı bunlardan birisidir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda öğrencilere estetik anlayış kazandırmakla ilgili olarak çeşitli çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Estetik eğitime dair ilk olarak 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda “estetik duyarlılık” kavramı kullanılmıştır. (MEB, 2017, s.3). Programda bireylere estetik duyarlılıklar kazandırılmasına yönelik amaçların gözetildiği ifade edilebilir. Programda yer alan estetik duyarlılık ve estetik eğitimi bir bilginin yargısı değil, bir beğenin yargısı olduğu bilinciyle hareket edildiği görülmektedir (MEB, 2017). Programda duyguların merkeze alınarak eğitim yoluyla bireylerin hayal güçlerini geliştirmesi ve hissettiği duyguları öz güvenle ifade

edebilmesi beklenmektedir (TDÖP, 2017). Ayrıca programda estetik eğitiminin işlenmesindeki başlıca hedefin “fikirlerini, beğenilerini sunabilen, eğlenerek ve ilgi alanlarını geliştirerek öğrenen, yüksek motivasyonlu, eleştirel düşünme becerileri gelişmiş, mutlu, estetik değerlere uzak olmayan, estetik hazzın izini süren, estetik bakış edinebilmiş, kendi hayal gücünü ortaya koyabilen, hayatın tek yönlü işleyişini kendi tasarımları ile zenginleştiren bireyler yetiştirmek” olduğu ifade edilmiştir (MEB, 2017, s.4). Bu nedenle kitaplardaki metin seçimleri oldukça önemlidir. Metinlerin öğrencilerin estetik ihtiyaçlarını karşılayıcı, estetik duyarlılık kazandırıcı ve estetik farkındalıkları geliştirici olması gerekmektedir (Demir, 2018). Bu çerçevede edebi metinlerin bireylere estetik anlayış kazandırma noktasındaki rolü yadsınamaz. Fakat bireylerin ruh ve zihin dünyalarına dair hem türsel hem de biçimsel açılardan katkı sağlamak adına ders kitaplarının yanı sıra ders dışı kaynaklara da ihtiyaç duyulduğu bilinen bir gerçektir. Benzer şekilde Sever (2006) de yalnızca ders kitabına bağlı bir öğretim anlayışının öğrencileri belirli bir alan içerisinde sınırlandırdığını ve farklı metinlerden faydalanmanın bireylere katkı sağlayabileceğini ifade etmektedir. Bu bakımdan çalışmada öyküsel bir anlatıma sahip olan *Sanatçıların Hayat Hikâyeleri* adlı kitabın da bireylerin estetik anlayışlarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Kitap, 16 yüzyılda Vasari tarafından yazılmış ve ilk kez 1550 yılında yayınlanmıştır. Kitapta Rönesans dönemindeki ünlü sanatçıların hayat hikâyeleri mukayeseli olarak öyküleyici bir şekilde ele alınmıştır. Antik dünya ile Rönesans İtalya’sındaki estetik bağ, etkileyici bir dille ifade edilmiştir. Ayrıca eserin öyküsel sanat tarihi kitaplarının ilk örneklerinden birisi olması nedeniyle de önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir (Pınarbaşı, 2017).

Öyküsel metinler, bireylerin kişiliğini ve dil becerilerini geliştirirler. Bireyler, öykülerdeki kahramanlar aracılığıyla kahramanlarla ilişkiler kurar ve çevresini yorumlama ve değerlendirme imkânı bulurlar (Aytan, Çalıcı vd., 2018). Öğrenciler, metinlerde anlatılan kahramanların davranışlarını, çalışmalarını ve karşılaştığı sorunlar karşısında buldukları çözümleri örnek alırlar. Onlar gibi duyumsamaya, düşünmeye ve hareket etmeye istekli olurlar (Aksoy, 2020). Nihai olarak öğrenciler üzerinde kalıcı etkiler bırakmaya başlarlar (Sever, 2003). Dolayısıyla *Sanatçıların Hayat Hikâyeleri* adlı kitabın da öğrenciler üzerinde bu tür kalıcı etkiler bırakabileceği düşünülmektedir.

Sanatçıların Hayat Hikâyeleri adlı kitap antik gelenekten kopuşu ve Rönesans dönemine geçiş sürecindeki sanatçıları ele almaktadır. Bu nedenle eserde yer alan öyküsel anlatımların okurların estetik anlayışlarında farkındalıklar oluşturabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bireylerin kitaptaki kişilikler aracılığıyla farklı bir dünyanın ve becerilerin kapılarını aralayabileceği öngörülmektedir. Bu da kişilerin hem kendi hem de dünya kültürünü öğrenmeye ve araştırmaya sevk edebilecek önemli bir unsurdur. Bu nedenle eser, bireylerin duyuşsal ve bilişsel becerilerine katkı sağlayabileceği düşüncesiyle incelemeye değer bulunmuştur.

İtalya, antik gelenekten kopuşun ve Rönesans’a açılan estetik anlayışın bir kapısı olması dolayısıyla sanat tarihinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü estetik anlayış ilk olarak burada gelişmeye başlamıştır. Resim sanatında kazanılan ilk perspektif derinlik ve heykelcilikte mermerin kazandığı ilk yumuşaklık Rönesans döneminde İtalya’da başlamıştır. “Günümüzde de geçerliliğini koruyan birçok sanat kavramının çıkış noktası bu döneme dayanmaktadır.” (Sert, 2003). Teknik, çizgi, ışık-gölge, renk ve estetik anlayış bilimsellikle bu dönem sanatçıları tarafından doruklara ulaştırılmıştır. Bu nedenle estetik duyarlılıkların kazandırılma sürecine Rönesans sanatıyla başlamanın bireylerde estetik bir derinlik oluşturabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu duyarlılıkların öğrencilere bilişsel ve duyuşsal beceriler olarak fayda sağlayabileceği de öngörülmektedir. Böylece öğrenciler

tablolar ve heykeller üzerine bilgi edinirlerken daha bilinçli, farkında ve yaratıcı bir şekilde eserleri gözlemleyebilme imkânına sahip olacaklardır. Ayrıca eserler üzerinde eleştirel düşünceler geliştirerek onları çeşitli boyutlarıyla analiz edebileceklerdir. Bu amaçla çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Cimabue'nin çağdaş resim yaklaşımı öğrencilerin bilişsel alanda öğrenme becerilerine ne tür katkılar sağlamaktadır?
2. Giotto'nun resimlerindeki estetik anlayışı öğrencilerde ne tür gözlem becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır?
3. Uccello ve Masaccio'nun resimlerindeki perspektif derinlik öğrencilerin soyut düşünme becerilerine ne tür katkılar sağlamaktadır?
4. Pierro Della Francesca'nın resimlerindeki geometrik ve simetrik yapılar öğrencilerin disiplinler arası alandaki becerilerine ne tür katkılar sağlamaktadır?
5. Flippo Lippi, Leonardo Da Vinci ve Michelangelo'nun resim estetiğinde sanatı bilimsel temeller üzerinde inşa etmeleri öğrencilerin hangi alanlarda beceriler kazanmasına katkılar sağlamaktadır?
6. Michelangelo'nun resimlerindeki yaratıcı düşünme becerileri öğrencilere disiplinler arası alanda ne tür katkılar sağlamaktadır?
7. Raffaello'nun resim ve freskleriyle sanat hayatına taşıdığı rasyonel gerçeklik öğrencilerin ne tür farkındalıklar kazanmasına katkı sağlamaktadır?
8. Donatello ve Michelangelo'nun heykel sanatına kazandırmış olduğu estetik derinlik öğrencilerin yaratıcılıklarına ne tür katkılar sağlamaktadır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Sanatçıların Hayat Hikâyeleri adlı eserde Rönesans dönemi sanatçılarının sanat anlayışı estetik eğitimi doğrultusunda ele alınıp nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Doküman incelemesi yöntemi araştırma verilerinde birincil kaynak olarak dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanmaktadır (O'leary 2004). Doküman inceleme yöntemi fiziki kaynaklardaki sınırları belirlemek, kategorize ederek araştırmak ve yorumlamak için kullanılan teknikler olarak nitelendirilir (Payne & Payne, 2004). Doküman inceleme sürecinde başlıca amaç verilen bilgilerin bağımsız bir şekilde doğrulanabilmesi için halihazırdaki kaynakların gözden geçirilmesidir (Watkins, West Meierse vd., 2012). Doküman inceleme eğitimi ile ilgili araştırmalarda ders kitapları, müfredat yönergeleri, okul içi ve dışı yazışmaları, toplantı tutanakları, öğrenci ders ödevleri ve sınavları, ders ve ünite planları, eğitimle ilgili resmî belgeler doküman inceleme kapsamında kullanılabilir. Yıldırım ve Şimşek'e (2008) göre doküman inceleme beş aşamada yapılabilir. Bunları "dokümanlara ulaşma, orijinalliğin kontrol edilmesi, dokümanları anlama, veriyi analize etme, veriyi kullanma" şeklinde ifade etmek mümkündür. Bu sebeple çalışmada bu aşamalar takip edilmiş ve *Sanatçıların Hayat Hikâyeleri* adlı eser incelenmiştir.

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Sanatçıların Hayat Hikâyeleri adlı eser oluşturmaktadır. Eser amaçlı örneklem yoluyla belirlenmiştir. Amaçlı örneklem, evrenin tipik bir örneği olduğu düşünülen bir alt grubun örneklem olarak seçilmesidir (Sencer & Sencer, 1978). Bu bakımdan çalışmada öyküsel sanat tarihi eserleri arasından Giorgio Vasari'nin Sanatçıların Hayat Hikâyeleri adlı eseri seçilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler kaynak tarama yoluyla elde edilmiştir. Bunun yanı sıra verilerin elde edilmesinde doküman inceleme formundan yararlanılmıştır. Eserden elde edilen veriler fişlenerek kategorilere ayrılmıştır. Kategoriler estetik eğitim anlayışı üzerinden belirlenerek kendi içerisinde anlamlı bir bütün oluşturulması sağlanmıştır. Bu formun kriterleri araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Ayrıca belirlenen kategoriler alt başlıklara ayrılmıştır. Nihai olarak romandan elde edilen veriler fişleme ve kategorize etme yoluyla tespit edilmiş ve yorumlar yapılarak sonuçlara ulaşılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi dokümanlardaki içeriğe ilişkin tekrarlanabilen ve geçerli çıkarımlarda bulunmak için kullanılabilen bir tekniktir (Krippendorff, 2004). Çoğunlukla roman ve ders kitapları gibi yazılı materyaller olmak üzere gerçekleştirilebilmektedir (Marshall & Rossman 2006). İçerik analizine göre tümden gelimci bir yol izlenir. Araştırmacı öncelikle konuya ilişkin kategoriler geliştirir. Birbirlerine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve kategoriler çerçevesinde bir araya getirilerek anlaşılır bir halde düzenlenir ve yorumlanır. Araştırmacı sonrasında temalar yoluyla elde etmiş olduğu veri setinde, kategorize ettiği kelime, cümle, kavram ya da olayları tablolaştırır. Böylelikle içerik analizi bir teori oluşturmak için hem önceden var olan kategorileri hem de ortaya çıkan temaları kullanım yoluyla metinleri analiz eder, sistematik olarak inceler ve açık sonuçlara ulaştırır (Cohen, Manion & Morrison, 2007). Çalışmada Cohen'in veri analizine yönelik bir süreç takip edilmiştir. Veri analizi için öncelikle analiz etmeye değer bulunan Sanatçıların Hayat Hikâyeleri adlı eserdeki estetik ve sanatsal unsurlar toplanmıştır. Ardından bu estetik ve sanatsal unsurlar kategorilere ayrılmış ve kodlamaları yapılmıştır. Kodlamaların ardından veri analizi gerçekleştirilmiş ve kuramsal çıkarımlarda bulunulmuştur.

3. BULGULAR

3.1. Resim Estetiğine Dair Bulgular

13. yüzyıl Avrupa'sında Gotik (1280-1400) üslup, Rönesans döneminin haberciliğini yapmış (Varlık Şentürk, 2012) ve bu dönemde figürler belirli oranda hacim kazanmaya başlamıştır. Resimlerde yer alan altın yaldızlı arka plan yerini doğa görünümüne bırakmış ve resim sanatındaki gerçeklik anlayışına derinlik hissi katılarak eserler yeni bir bakış açısıyla yorumlanmaya başlamıştır. Cimabue bu geçiş sürecinin öncülüğünü yapan ilk isimlerdendir. Cimabue, İtalya'da o güne kadar hiç kimsenin cesaret edemediği bir yöntemle eski Yunanlıların geleneksel çizimlerinden uzaklaşarak daha gerçekçi resimlere yönelmeyi başaran ilk isimlerdendir:

“Cimabue Yunanlıların ölmüş geleneğinden kesinlikle uzaklaştı (...) resmettiği kumaşlar, giyisiler ve öbür aksesuarlar biraz daha yumuşak, daha gerçekçi, daha akıcı idi.” (s.45)

Yukarıdaki ifade de görüldüğü gibi Cimabue, çağdaş resim yaklaşımlarının öncülüğünü Bizans ve Yunan sanatı etkileri altından kurtularak yapmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin Cimabue'nin öyküsel yaşam

hikâyesinden antik çağ ve ön Rönesans çağı kıyaslamalarında bulunabileceği ve geçiş sürecindeki estetik yaklaşımlar arasında farkındalıklar edinebileceği düşünülmektedir. Öyle ki 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın kazanımları arasında bireylerin okudukları metinlerden çıkarımlarda bulunabileceği yer almaktadır. Bu bakımdan bireylerin resim estetiği yoluyla antik çağ ve Rönesans çağı arasındaki farklılığın giysi ve aksesuarların dokusundaki esneklikle ilgili olduğunu ve Cimabue ile Yunanlıların katı ve sert üslubundan uzaklaşıldığını fark edebilecekleri tespitinde bulunulmuştur.

Öyküsel yaşam hikâyelerinde Cimabue'nin sanat estetiğinin Giotto tarafından takip edildiği ve bir adım daha gerçekliğe yaklaştırıldığı görülmektedir. Giotto'nun resimlerinde ışık ve gölgelendirme yoluyla ilk kez kumaş kıvrımları görülmeye başlanmıştır (Ülger, 2019). Ayrıca Giotto ile birlikte artık duyguların da resimlerde belirgin hale geldiği görülmektedir:

“Giotto (...) kumaşlarını kıvrımlar içinde tasvir ederek onlara gerçekçi bir görünüm kazandırdı. (...) Giotto duyguları ifade eden ilk sanatçıydı, öyle ki insan onun resimlerinde korku, nefret, öfke ya da aşk ifadelerini fark edebilir.” (s.77)

Örnekten de anlaşılacağı üzere yazar, öyküsel sanat hikâyeleriyle resim estetiğindeki gelişmeleri incelikli bir şekilde okurlarına yansıtmaktadır. Bu da öğrencilerin estetik bir bilinçle eserleri gözlemleyebileceği düşüncesini oluşturmaktadır. Nitekim estetik algı bilinçli bir şekilde edinildiğinde derin ve sağlam değerlendirmeleri beraberinde getirmektedir (Özalp, 2016). Dolayısıyla öğrencilerin eser aracılığıyla elbiselerdeki kıvrımlara dikkat ettiklerinde katı çizimlerin esnemeye ve duyguların resimlere yansımaya başladığı fark edilebilecektir. Çünkü sanat, bireylerin daha önce dikkat etmediği biçimleri fark etmeye yönelten bir disiplin anlayışıdır (Gültekin, 2011). Vasari de öyküsel sanat hikâyelerinde bu anlayışa dikkat etmektedir. Ayrıca okurun dikkatini küçük ayrıntılara çekmekte ve nesnelere üzerinde gözlem yapabilme becerisinin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Gözlem; bir olayın ya da bir nesnenin özelliklerini ve ayrıntılarını çeşitli yönleriyle anlamak için yapılan yöntemli bir çalışmadır (Altunbay, 2017). Bu nedenle eğitimde göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Gözlem becerisi bireysel bir beceriden ziyade pek çok düşünme becerisi ile de ilişkilidir (Altunbay, 2017). Bunların başında dikkat, algı ve ilişkilendirme gibi unsurlar gelmektedir. Dolayısıyla öğrenciler, yazarın ele aldığı öyküsel hikâyelerden yola çıkarak ayrıntıları gözlemleyebilmenin önemini fark ettiklerinde bu becerileri bilgi edinme aracı olarak kullanabileceklerdir (Altunbay, 2017). Uccello'nun resimleri de bu bakımdan değerlendirildiğinde öğrencilere hem estetik hem de bilgi edinme aracı olarak katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Çünkü Uccello, öğrencilerin farkındalığına katkı sağlayabilecek en etkili sanatçılardan birisidir.

Vasari, duygular ve elbiselerdeki kıvrımların ardından resme çizgisel perspektifin Uccello ile birlikte girdiğinden bahsetmektedir. Çizgisel perspektif nesnelere boyut ve şekillerini olduğu gibi göstermeyi amaçlayan bir yöntemdir. Resme derinlik kazandırmaktadır. Bu nedenle Uccello resme derinlik kazandırmak için büyük bir çaba sarf etmiştir:

“Uccello zor, daha doğrusu olanaksız birtakım perspektif sorunlarını araştırmaktan zevk almıştır (...) Öyle dikkat sarf ederek çalışıyordu ki figürlerini yer düzleminde sağlamca durdurmak için bir yöntem ve kural keşfetti, figürlerde azar azar kısaltım yapıyor, oransal olarak onların geri çekilip küçülmesini sağlıyordu.” (s.83-85)

Öğrencilerin metin aracılığıyla çizgisel perspektifin resme derinlik kazandıran önemli bir unsur olduğunu kavrayabilecekleri düşünülmektedir. 2019 Türkçe dersi programında da bireylerin okuduğu metindeki kavramlar üzerine düşünebileceği ve araştırmalar yapabileceği belirtilmiştir (MEB, 2019). Dolayısıyla öğrencilerin Uccello'nun hayat hikâyesinden yeni bir kavram edinebilecekleri ve resme derinlik kazandırmanın estetik açıdan büyük bir yenilik olduğunu fark edebilecekleri öne sürülebilir. Ayrıca fark edilen bu derinlik anlayışının öğrencilerin soyut düşünme becerilerini canlandığı da ifade edilmektedir (Hume, 2000). Çünkü resimde, heykelde ve mimaride nesnelere perspektif derinlik kazandırmak ve bu derinliği gözlemleyebilmek için özel bir zekâ biçimi gerekmektedir (Çapar, 2008; Rayala, 1995). Bu da soyut düşünme becerilerine dayanmaktadır. Dolayısıyla öğrenciler, sanat eserlerindeki perspektif derinliği gözlemleyebilmek için yaratıcı zekâlarını aktif bir şekilde kullanmak durumunda kalacaklardır. Bu da öğrencilerin kendilerini gerçekleştirme yolunda atacakları ilk adımlara öncülük eden bir durum olacaktır (Çapar, 2008). Ayrıca perspektif derinliğe dair bilgi birikimi edinmiş öğrencilerin ayrıntılara daha çok dikkat edebilmeye başladıkları da bilinmektedir (Çapar, 2008). Bu bağlamda öğrencilerin perspektif derinlik kapsamında disiplinler arası yaklaşımlara da açık hale gelebilecekleri ifade edilebilir. Perspektif derinlik üç boyutlu bir sanatsal tasarımdır. Sanatçıların üç boyutlu bir tasarım ortaya koyabilmeleri için bilgileri analiz edebilme, karşılaşılan güçlüklerin üstesinden gelmek için fikirler öneren tasarım seçenekleri hazırlayabilme ve bunların olumlu olumsuz yanlarını gözden geçirebilme becerilerine sahip olmaları gerekmektedir (Çapar, 2008). Öğrenciler, bahsi geçen becerilere sahip oldukları takdirde sanatçıların bu üç boyutlu tasarımları ortaya koyabilmek için gösterdikleri çabaların disiplinler arası bir bilgi birikimine dayandığını fark edebileceklerdir.

Öğrencilere öyküsel sanat hikâyeleri içerisinde disiplinler arası bir yaklaşım kazandıracak sanatçılardan bir tanesinin de Masaccio olduğu söylenebilir. Masaccio'nun perspektif derinlik kazandırdığı üç boyutlu resimlerinin disiplinler arası yaklaşımlarda oldukça önemli bir yeri vardır. Masaccio'nun öyküsel sanat tarihindeki yerinin Rönesans resminin öncüsü ve kurucusu olarak kabul edilmesi olduğu ifade edilebilir. Sanatçı, sanat tarihinde ilk defa iki boyutlu bir yüzeyde üç boyutlu bir derinlik kazandırma başarısını göstermiştir:

“Masaccio, bitmek bilmeyen incelemelerinden öyle çok şey öğrendi ki resmi katılığından, zorluklarından ve kusurlarından neredeyse tümüyle arındıran öncüler arasında sayılabilir. Güzel duruşlara, hareketlere, canlılığa ve hayatiyete başlangıç sağladı, üç boyutluluğu tipik ve doğal bir biçimde, daha önce hiçbir ressamın kalkışmadığı bir yolla çalıştı.” (s.108)

Şekil 1

Şekil 1’de yer alan örnekte de görüldüğü üzere İsa figürünün üst arka bölümünde yer alan perspektife derinlik verilmiş ve üç boyutlu bir şekilde resmedilmiştir. Bu teknik resim sanatına bir devrim niteliği kazandırmıştır (Labno, 2008). Vasari bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Masaccio'nun yeni bir resim üslubunu başlattığı söylenebilir. Kesinlikle ondan önce yapılan her şey yapay diye tanımlanabilir, oysa o yaşayan, gerçekçi ve doğal yapıtlar ortaya koymuştur.” (s.109)

Görüldüğü üzere estetik gelişmeler teknik bir dille anlatılmaktan ziyade sade ve anlaşılır bir üslupla okura aktarılmaktadır. Ayrıca yazarın sözlü olarak aktardığı estetik unsurlar, kitapta resimlerle de desteklenmektedir. Bu sayede öğrencilerin öncelikli olarak Masaccio’nun resme üç boyutlu yaklaşım kazandırdığının bilincine varabileceği ve resmin sanat tarihine kazandırdığı önemi kavrayarak görseller üzerinden bilgilerini yapılandırabileceği ileri sürülebilir. Bu da okurun bilişsel becerilerinin yanı sıra duyuşsal becerileri için oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim görsel algılamaya imkân sağlayan renk, çizgi, biçim, şekil ve simetri gibi unsurlar bireylerin okuduklarından daha fazla haz almasını sağlayıcı bir etkiye sahiptir (Gültekin, 2011). Benzer şekilde 2019 Türkçe dersi öğretim programında da okuma sürecinin görsellerle desteklenmesinin uzamsal becerilerin kullanım ve gelişimine katkı sağladığı ifade edilmiştir. (MEB, 2019). Ayrıca kitapta yer alan resimler ve resimlere dair yapılan betimlemelerin öğrencilerin görsel uzamsal zekâlarına hitap edebileceği ve yaratıcı düşünme becerilerine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir (Yenilmez & Çalışkan, 2011). Çünkü sanat eğitimi ile çoklu zekâ kuramının bir parçası olan görsel uzamsal zekâ arasında yakın bir ilişki vardır (Ayaydın, 2004). Dolayısıyla kitapta Vasari’nin yapmış olduğu betimlemelerin görsellerle destekleniyor olması öğrencilerin çoklu zekâ kuramlarına da hitap ettiği anlamına gelmektedir.

Uccello ve Masaccio’nun resme kazandırdığı derinlik anlayışına Piero Della Francesca’nın disiplinler arası bir şekilde yaklaştığı ifade edilebilir. Çünkü Francesca resimlerindeki bağlantılarını çoğunlukla Öklid geometrisine dayandırmaktadır:

“Gençliğinde Piero kendini matematiğe verdi. Çocuğun ressam olması gerektiği on beş yaşına geldiğinde kararlaştırıldığı halde, Piero ilk öğrenimine aksatmadan devam etti. Aslında, hem matematikçi hem de ressam olarak (başarı) kazandı. (...) Piero resim ve perspektif üstüne çok yoğun araştırma yapmıştı.

Öklid'i derinlemesine biliyordu, düzgün çokyüzlülere dayanarak çizilen mükemmel eğrilerin niteliğini herkesten iyi kavramıştı ve bu konudaki en net açıklamalar onun kaleminden çıkmıştı.” (s.166)

Yukarıdaki örnekten de anlaşıldığı gibi Francesca resim sanatına yeni bir boyut kazandırabilmek için perspektif üzerine derinlemesine çalışmalar yapmış ve estetik anlayışını bilimsellikle destelemiştir. Bu da resimde figürler ve mekân arasında oluşan ilişkileri güçlendirmiş ve derinliğin artmasında etkili olmuştur (Varlık Şentürk, 2012). Francesca'da sanat ve estetik; farklı disiplinlerle buluşmuş ve rasyonellik kazanmıştır. Öyle ki yazar, Francesca'nın resimlerinde gerçekçiliği yakalamak için geometrinden yararlanmasını şu şekilde örneklendirmektedir:

“Perspektiflerle dolu olan bütün çalışmaları, özellikle bir kareler sistemi üstüne çizdiği bir vazodur bu durumu örnelemektedir. Vazonun ağız ve tabanı önden, arkadan ve yanlardan gösterilmiştir. Bu şaşırtıcı yapıtta Piero her küçük ayrıntıyı müthiş bir ustalıklarla çizdi, bütün dairelerin kavislerine çok zarif bir biçimde kısaltım uyguladı.” (s.163)

Yazarın da belirttiği üzere Francesca, estetik anlayışını geometri ile bütünleştirdiğinde en küçük ayrıntıları dahi büyük bir gerçekçilikle çizebilmeyi başarabilmiştir. İsa'nın Dirilişi resmi bu yönüyle önemlidir. Yazarın resmin öneminden bahsederken İsa'nın gözlerinin doğrudan tabloya bakana yöneliyor hissi uyandırdığını özellikle vurguladığı görülmektedir. Bu da öğrencilerin Francesca'nın öyküsel sanat hikâyesini okurken estetik anlayışın simetri, oran, orantı ve geometrik yapılarla iç içe olduğunun bilincine varmasını sağlayabilecek önemli bir unsurdur. Çünkü öğrenciler, öyküsel hikâyelerin içerisinde yalnızca estetik anlayışla ilgili değerlendirmeler bulmamaktadır. Ayrıca sanatın disiplinler arası çalışmalardaki rolünün de önemini fark edebilmektedir. Bu bakımdan öğrencilerin sanat ve estetiğe duydukları ilgiyle disiplinler arası alanlarda da başarı kazanabilmeleri beklenmektedir. Öyle ki resim sanatında oranlamanın, simetrinin ve geometrinin önemini fark ederek bu konulara ilgi duymaya başlayan öğrencilerin disiplinler arası çalışmalarda da bu ilgilerini devam ettirebilecekleri düşünülmektedir. Özellikle düşünceleri yüzey üzerinde görsel imgelere dönüştürme becerisi bunların başında gelmektedir (Çapar, 2008). Öğrencilerin düşüncelerini bütün boyutlarıyla yüzey üzerinde gösterebildiklerinde önemli ölçüde problem çözme becerileri kazanabileceği ve yeteneklerini işlevsel hale getirebileceği düşünülmektedir.

Yazar, Flippo Lippi'nin resimlerinde duyguları ifade eden en önemli unsurların başında yüz ifadelerinin geldiğini belirtmektedir. Bu nedenle öğrencilerin Flippo Lippi'nin resimlerinde duyguları gözlemleyebilmeleri için yüz ifadelerine dikkat etmeleri gerekmektedir. Vasari, yüz ifadelerindeki derinliği şu şekilde belirtmektedir:

“Fra Filippo bu açıdan o kadar uzmanlaşmıştı ki Aziz Stefanos'u gömenlerin yas dolu tavırlarına ve ağlayanlardan bazılarının kederli yüz ifadelerine insan içi sızlamadan bakamaz.” (s.188)

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere sanatçılar ön Rönesans dönemindeki estetik anlayışına perspektif bir derinlik kazandırmalarının ardından duyguları ifade edebilmenin yollarını aramaya başlamışlardır. Sanatçılar mutluluk, öfke, heyecan, korku, şaşkınlık ve endişe gibi duyguları gerçekçi bir şekilde yansıtabilmek adına insan psikolojisi ile ilgilenmişler ve uzun gözlemlerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin bu bilgilerden yola çıkarak Rönesans dönemindeki estetik gelişmelerin bilimsellikle ilişkili olduğunu, hatta Rönesans dönemi sanat anlayışının bu derece önemli olarak kabul edilmesinin bu ilişkiye dayandığını fark edebilecekleri düşünülmektedir. Çünkü bilginin sınırlarının aralanmaya başladığı Rönesans döneminde sanatsal ve bilimsel çaba iç içe geçerek bir bütünlük oluşturmuştur (Alioğlu, 2010). Özellikle Leonardo Da

Vinci'nin bu yönde büyük katkıları olduğu söylenebilir. Leonardo fizik, biyoloji ve anatomiye birbirine harmanlamış ve sanatını bilimsel temeller üzerine inşa etmiştir. Leonardo bu şekilde bilimselliği sanatının önemli bir parçası haline getirmiş ve estetik anlayışının zirvesine ulaşmıştır. Yazar, Leonardo'nun bilimselliği ve matematiğe olan ilgisini şu şekilde ifade etmektedir:

“Aritmetik öğrenmeye başladı, birkaç ay içinde öyle büyük bir ilerleme kaydetti ki sorduğu sorular ve problemlerle öğretmenini şaşkına çevirdi.” (s.219)

Leonardo'nun matematikle ve hesaplamalarla mükemmelliğe ulaşma arzusu onu estetik alanda önde gelen isimlerden birisi haline getirmiştir. Özellikle resim sanatındaki estetik anlayışına önemli ölçüde katkılar sağlaması bunun açık bir göstergesidir. Yazar, Leonardo'ya estetik alanda katkı sağlayan bir diğer önemli unsurun ise anatomi bilgisi olduğundan söz etmektedir. Çünkü anatomi bilgisi resim alanında Leonardo'ya yepyeni bir teknik kazandırmıştır. Dolayısıyla öğrenciler, bu açıklamalar aracılığıyla Leonardo'daki anatomi bilgisinin çizimlerine büyük bir incelik kazandırdığını ve resimlerindeki gerçeklik boyutunu anatomi bilgisi ile arttırdığını fark edebileceklerdir. Vasari'nin şu ifadeleri öğrencilerin zihninde Leonardo'nun insan anatomisi ile olan ilişkisinin ne boyutlarda olduğunu görmesi bakımından oldukça önemlidir:

“Leonardo, her zamankinden büyük bir gayretle, insan anatomisinin incelenmesine verdi kendini. O dönemde Pavia'da ders veren ve bu konu hakkında yazmış olan mükemmel düşünür Marcantonio della Torre ile iş birliği yaptı. (...) Leonardo kurşunkalem ve mürekkeple not düşüğü bir kitap hazırlamış, bizzat teşrih ettiği vücutların kırmızı tebeşirle titiz çizimlerini yapmıştı. Bütün kemik yapısını göstermiş, sırasına göre bütün sinirleri eklemiş ve üzerlerini kaslarla kaplamıştı: ilk öğeler iskelete bağlıydı, ikinciler onu sağlamca tutuyor, üçüncüler de hareket ettiriyordu.” (s.227)

Leonardo, anatomi bilgisi ile insan vücudu betimlemelerinde ayrıntılı ve estetik çizimler gerçekleştirmiştir. Bu da öğrencilerin resim estetiğinde insan anatomisinin önemini kavramasına imkân sağlayabileceği fikrini vermektedir. Metin, Leonardo'nun sanat yaşantısı üzerinden okura sanatçının sahip olması gereken nitelikleri vermektedir. Bunların başında da insanın bilgisine ulaşma gerekliliği vardır. Dolayısıyla öğrencilerin Leonardo'nun sanat yaşantısı aracılığıyla insanın bilgisine ulaşmanın önemini kavrayabileceği ileri sürülebilir. Çünkü Vasari'nin, Leonardo'nun resimlerini değerlendirirken ayrıntıya vermiş olduğu önemi özellikle belirttiği görülmektedir. Öğrencilerin Leonardo'nun bu ayrıntılar üzerindeki çalışmalarını ışık-gölge üzerinden yürüttüğünü fark edebilecekleri iddia edilebilir. Çünkü Leonardo, ışığın nesnelere üzerine düşmesinde meydana gelen gölge etkisini bulmuş ve ışık-gölge unsurlarını resminde kusursuz bir şekilde kullanmıştır (Ülger, 2019). Yazar, Leonardo'nun bu ışık-gölge unsurlarını şu şekilde ifade etmektedir;

“Leonardo daha koyu gölgeler meydana çıkararak ve her siyahtan daha siyah olan siyahları seçti, ışıklı yerleri kontrastla çok daha parlak yapmaya çabaladı. Ne var ki sonunda bunda öyle başarılı oldu ki resimleri tümüyle ışıktan yoksun kaldı, nesnelere gün ışığında açıkça ortaya konmuş olmaktan ziyade geceleyin görülmüş gibiydi. Bütün bunlar, daha fazla hacim elde etmek ve sanatını mutlak mükemmelliğe erdirmek çabasıyla kaynaklanıyordu.” (s.224)

Yukarıdaki örnekte de belirtildiği gibi Leonardo, nesnelere ışık üzerindeki yansımaları üzerine uzun çalışmalar yapmasının ardından resimlerine hacim ve gerçeklik kazandırmıştır. Leonardo'nun çalışmalarını bu derece büyüleyici ve gizemli kılan da ışık-gölge üzerinde yapmış olduğu tonlamalardır. Bu tonlamaların

etkili bir şekilde kullanıldığı eserlerinden bir tanesi de *Mona Lisa* tablosu olarak kabul edilmektedir. Leonardo, tablosundaki figürünün yüzündeki dış hatları katı bir şekilde çizmemiş ve yüz hatlarının gölgede kayboluyormuş gibi bir izlenim uyandırmıştır (Gombrich, 2004). Tenindeki yumuşaklığı ışık ve gölge tekniğiyle açığa çıkarmak için estetik bir anlayışla resme yaklaşmıştır. Ayrıca figürünün yüz hatları ve gülümsemesi ile ruhsal yaşamının gizemlerini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Dolayısıyla resmin renk tonlamalarında en ince gözeneklerin dahi dikkate alınarak çizildiği anlaşılmaktadır. Vasari, Leonardo'nun tablosundaki estetiği şu şekilde ifade etmektedir:

“Leonardo her canlı ayrıntıyı ustaca yapmıştı. Gözler doğal parlıtısına ve nemine sahipti, gözlerin çevresinde kirpikler, icrada en büyük nezaketi gerektiren bütün o pembe ve şeffaf tonlar mevcuttu. Kaşlar tümüyle doğaldı, bir yerde gür çıkmış, başka bir yerde seyrelmişti, derinin gözeneklerine uyuyordu. Burun çok zarif bir şekilde resmedilmişti, gerçek hayattaki gibi pembe ve narin burun delikleri vardı. Yüzün ten renklerine dudakların kırmızısıyla katılan ağız, boya gibi değil kanlı canlı görünüyordu. Boğazının çukuruna bakınca, damarların attığına yemin edebilirdi insan. Resmi görenler, portrenin gerçeği gibi canlı olduğunu fark ederek şaşırıyordu.” (s.229)

Şekil 2

Şekil 2'den anlaşılacağı üzere Leonardo, ışığın nesnelere üzerine ince hesaplamalar yapmış, anatomi bilgisiyle damarların atışı sürecine hacim kazandırmıştır. Bu çerçevede öğrencilerin *Mona Lisa* tablosundaki gülümsemenin neden bu derece önem kazandığı üzerine fikirler yürütebileceği, sanat ve estetik anlayışında farkındalıklar kazanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca *Mona Lisa* tablosu üzerinden disiplinler arası olarak bireylerde fen bilimleri alanlarına yönelik olarak bir ilginin gelişebileceği tespitinde bulunulmuştur. Çünkü Vasari, öyküsel hikâyelerinde Leonardo'nun tablolarındaki ışık-gölge unsurlarından ve insan anatomisinden geniş bir şekilde bahsetmiştir. Dolayısıyla okurun resimdeki sanatsal yapı üzerinden bilinçaltında fen bilimleri alanına yönelik olarak bir ilginin gelişmesi de muhtemel bir durumdur. Çünkü öğrenciler, öğrenim süreçleri içerisinde çeşitli derslerle bilişsel becerilerini geliştirmektedirler. Bu nedendir ki resim sanatı üzerinden bahsedilen ışık-gölge ve insan anatomisi faktörü bireylerin sahip oldukları ön bilgileriyle kesişecek ve arada bağ kurmalarını sağlayabilecektir. Bu da okuma sürecinin bireylere çok boyutlu düşünme becerisi olarak katkı sağlamasına yardımcı olabilecektir (Adams, 1968). Bireylerin sanat ve estetik aracılığıyla ışık ve gölgenin nesnelere üzerine düşüşüne ilgi duymaya

başladığında fen bilgisi dersinin konularını kapsayan ışık ve gölge ünitelerine daha fazla ilgi duymaya başlayabilecekleri ileri sürülebilir.

Ayrıca öğrencilerin Leonardo'nun öyküsel sanat hikâyesinden yola çıkarak başarının tesadüfi olmadığını ve estetik anlayışın gelişmesi için disiplinler arası çalışmalar yapılması gerektiğini keşfedebilecekleri düşünülmektedir.

Leonardo gibi Michelangelo da anatomi üzerine çalışmalar yapmış ve insan bedenini doğru ve canlı gibi betimleyebilmek için kasların ve kemiklerin yapısını derinlemesine incelemiş bir sanatçıdır. Elde etmiş olduğu başarılar sonucu Sistina Şapeli'nin tavan fresklerini yapma görevi Michelangelo'ya verilmiştir. Fakat Michelangelo fresk konusunda deneyimi olmadığı için ilk başta işi kabul etmek istememiştir:

Papa tarafından *“sanatçıya şapelin tavanını resimlemesi söylendi. (...) Şapeli resimleme işinin büyüklüğünü ve zorluğunu, hem de kendi deneyimsizliğini göz önünde bulunduran Michelangelo bu yükü omuzlarından atmak için her yolu denedi”* (s.299)

Buna rağmen Michelangelo freskleri tek başına yapmayı göze alır. Fakat Michelangelo, sanatçı olarak eserine öznel yorumunu katarak tatmin edici bir eser ortaya koymak ister. Bu nedenle papanın yönlendirme çabalarına rağmen kalıplaşmış betimlemelerin dışına çıkar:

“Papa Hazretleri Michelangelo'yu sık sık görmeye gidiyordu ve ondan, tavan yoksullaşmış görüldüğü için şapeli renklerle ve altınla zenginleştirmesini istedi. Michelangelo samimiyetle karşılık verdi: "Muhterem Papa Hazretleri, o günlerde insanlar kendilerini altınla donatmazdı, şurada resmini gördükleriniz hiç zengin olmadılar. Onlar serveti hor gören mukaddes kişilerdi.”” (s. 301)

Bahsedilenlerden anlaşılacağı üzere sanat eserleri artık gerçeğin birebir temsilinden ziyade gerçeğin sanatçının iç dünyasında yeniden yorumlanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Michelangelo da resimlerine sanatçı hassasiyetiyle kattığı yorumlarından öncelikle kendisinin tatmin olmasını istemekte ve Papa dâhil kimsenin sanatına müdahale etmesine müsaade etmemektedir. Çünkü artık resimlerde dinsel olan; dünyaya ait bir güncellikle sanatçıların estetik süzgecinden geçmekte ve eserlere yansımaktadır. Bu nedenle betimlemelerde kutsal figürler yüceliklerinden arındırılmakta ve insani zafiyetleriyle tasvir edilmeye başlanmaktadır. Sanat eserleri öğrenciler tarafından bu bağlamda gözlemlendiğinde Michelangelo'nun eserleri öznellik ve yaratıcı düşünce bakımından daha anlamlı hale gelebilecektir. Öyle ki bu şekilde öğrenciler, hayal güçlerini geliştirme becerisi kazanarak var olan kalıpları kırabilecek ve yeni bir düşünce çizgisi geliştirebileceklerdir. Çünkü yaratıcı düşünme değişimlere uyum sağlama gibi becerileri kazandıracak bir niteliğe sahiptir (Davashgil, 1994).

Yaratıcılık ve hayal gücünün geliştirilmesi yeni düşüncelerin oluşturulmasına ve bu süreçte keşiflerin yapılmasına imkân sağlamaktadır. Bu nedenle 2019 Türkçe dersi öğretim programında da hayal gücü ve yaratıcılığa önem verildiği görülmektedir. Öğretim programı içerisindeki yetkinlikler bölümünde bu durum belirgin bir şekilde ifade edilmiş ve yaratıcılığın yeni hedeflere ulaşmada büyük öneme sahip olduğu vurgulanmıştır (MEB, 2019). Bu bağlamda Rönesans dönemine yön veren sanatçıların hayat hikâyelerinin öğrencileri yaratıcı düşünmeye sevk edebileceği ve girişimci beceriler geliştirmelerine imkân sağlayabileceği ileri sürülebilir. Yapılan çalışmalarda bireylerin eğitimlerinin girişimci faaliyetlere olumlu katkılar sağladığı görülmektedir (Tarhan, 2021). Bu girişimci ve yaratıcı becerilerin ise daha çok öz yaşam öyküleriyle kazandırıldığı tespitinde bulunulmuştur (Tarhan, 2021). Dolayısıyla sanatçıların öyküsel hikâyelerinin okura bir yandan estetik düşünceler kazandırırken diğer bir yandan girişimci beceriler

kazandırabileceği ifade edilebilir. Öyle ki yazar, okura Michelangelo'nun yaratıcı hayal gücüyle karanlığa gömülmüş bir dönemi nasıl aydınlattığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Mükemmellik açısından bu yapıtla kıyaslanabilecek başka bir yapıt yoktur, olamaz da. Michelangelo'nun ulaştığı noktayı taklit etmek bile neredeyse olanaksızdır. Tavan, sanatımız için gerçek bir kılavuz olmuş, bütün resamlara paha biçilmez bir yarar sağlamış, yüzyıllardır karanlığa gömülmüş olan dünyaya tekrar ışık getirmiştir.” (s.302)

Örnekten de anlaşıldığı gibi yazar, Michelangelo'nun fresk sanatına estetik anlayışıyla yeni bir boyut kazandırdığını ifade etmiştir. Bu nedenle öğrencilerin Michelangelo'nun resimlerini diğer resamlardan ayırt etmesi beklenmektedir. 2019 Türkçe dersi öğretim programında da gerçek hayata ait durumların bireylerde farkındalık geliştirmeye yardımcı olan bir etken olduğu ifade edilmektedir (MEB, 2019). Bu çerçevede Vasari'nin betimlediği sanatçıların gerçek hayatlarının da öğrencilere farkındalık kazandırabilecek bir niteliğe sahip olduğu söylenebilir.

Çalışmada estetik anlayışa bilişsel becerilerin de katkı sağladığı tespit edilmiştir. Öyküsel hikâyelerde Michelangelo'nun sanatsal becerisinin bilişsel becerilerle de desteklendiği görülmektedir. Yazar, öyküsel hikâyeler içerisinde Michelangelo'nun insan bedenindeki devinimleri, kaslardaki hareketleri gerçekçi bir şekilde nasıl betimlendiğini ve anatomi bilgisine sahip olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

“Michelangelo bitmez tükenmez anatomi incelemeleri yaptı, vücut yapısının ilkelerini, kemiklerin, kasların, sinirlerin ve damarların birbirine nasıl bağlandığını, insan vücudunun bütün değişik hareket ve duruşlarını keşfetmek için kadavraları teşrih etti.” (s.352)

Görüldüğü gibi Michelangelo, eserlerine estetik bir anlayış kazandırabilmek için geniş çaplı çalışmalar yapmıştır. Bu noktada en önemli katkıyı sağlayan unsurun anatomi bilgisi olduğu anlaşılmaktadır. Yazarın aşağıdaki örnekte de vurguladığı gibi Rönesans döneminde anatomi bilgisine yani bilişsel bilgiye sahip olmayan sanatçıların Michelangelo gibi estetik ve sanatsal eserler ortaya koyma şansları çok fazla olmamıştır. Hatta Michelangelo bu özelliği nedeniyle eski ustaları geride bırakarak öncü sanatçılardan birisi olmuştur:

Michelangelo *“sanatını ilgilendirdiği ölçüde, anatomi ilkelerini ve yasalarını öğrenmeye can atıyordu ve yapıtlarında bu bilgiyi öyle güzel ortaya koydu ki anatomi dışında hiçbir şey öğrenmeyenler daha fazlasını beceremezler. Sonuçta, ister fırçayla ister keskiyle olsun, yaptığı her şey taklide meydan okur ve (daha önce belirtildiği üzere) öyle bir sanatla, zarafetle, özgün bir canlılıkla dolmuştur ki, eğer kimseyi gücendirmeden dile getirecek olursak, Michelangelo eski ustaları geride bırakmış, onlara üstün gelmiştir.”* (s.352)

Çalışmada sanatsal becerinin bilişsel becerilerle desteklendiğinde resimlerde yer alan figürlerin duygularında daha da görünürlük kazandığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin Michelangelo'nun estetik anlayışına dair edineceği en önemli şeylerden bir tanesi hissiyatın ve duyguların figürlerinin beden dillerine ve yüzlerine yansıyor olmasıdır:

“Resimde insanoğlunun yaşayabileceği bütün duygular harikulade bir şekilde tasvir edilmiştir. Görmeyi bilen gözler kibirlilerle haset edenleri, cimrileri, şehvet düşkünlerini ve başka günahkârları kolayca seçer, çünkü Michelangelo resimde konuya uygun üslubun bütün kurallarına uymuş, figürlerine uygun ifadeleri, duruşları ve ortamları vermiştir.” (323)

Yazarın da belirttiği üzere Michelangelo, bütün duyguları mükemmel bir şekilde fresklerine yansıtmaktadır. Dolayısıyla okurun Michelangelo'nun resimleriyle karşılaşmadan önce estetik anlayışına dair edineceği bu tür bilgiler, figürlerdeki derinlikler hakkında ön bilgiler edinmesine katkı sağlayabilecektir. Örneğin Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın cennetten kovulma sahnesinde yazarın figürlerle ilgili betimlemeleri okura birtakım ön bilgiler kazandıracaktır:

“Âdem’le Havva’yı görürüz, öfkeli bir Tanrı’nın emirlerini yerine getirmek için olağanüstü bir heybet içinde görünen melek tarafından artık Cennet'ten kovulmaktadırlar. Âdem günah işlediği için duyduğu pişmanlığı ve ölüm korkusunu sergiler. Kadın da (...) utancını, aşağılanışını, bağışlanma arzusunu gösterir, avuçlarını birbirine bastırıp boynunu göğsüne gömer, başını meleğe çevirirken tanrısal mağfîret umudundan ziyade Tanrı’nın adaletinden duyduğu korkuyu yansıtır.” (s.303-304)

Örnekten de anlaşılacağı üzere yazar, Michelangelo'nun resimlerinin dikkatli ve farkındalıkla incelendiğinde duygu yoğunluklarının fark edilebileceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin sanat hikâyelerinden yola çıkarak Michelangelo'nun resim ve fresklerinde duygu yoğunluğu üzerine odaklanabileceği düşünülmektedir. Çünkü öğrenciler, Michelangelo'nun resimlerini incelerken ön bilgileriyle çıkarımlarda bulunabilecektir. Yapılandırmacı yaklaşıma göre yeni bilgi ve beceriler ön bilgiler üzerine temellendirilmektedir (Güneş, 2007). Dolayısıyla sanatsal hikâyelerin oluşturacağı ön bilgiler, bireylerde yeni bir öğrenme sürecine geçmeye imkân sağlayabilecek ve farklı bir bakış açısıyla bilgileri yapılandırabilmelerine katkı sağlayacaktır.

Resimlerindeki figürlerini ete kemiğe büründüren ressamlardan bir diğeri de Raffaello'dur. Michelangelo, Leonardo ve Tiziano'nun dünyayı yüksek Rönesans'a taşıdığı sırada Raffaello da sanatını yeni yeni ortaya koymaya çalışan sanatçılardandır. Raffaello, rekabetin yoğun bir şekilde yaşandığı bir ortamda üslubunu ve becerisini bu büyük sanatçıların yapıtlarından esinlenerek çok çarpıcı bir şekilde ilerletir. Özellikle Michelangelo'nun resimleri sanat anlayışının şekillenmesinde önemli rol oynar:

“Michelangelo'nun resimlerinden gördüğü, kendi üslubuna daha fazla heybet ve haşmet kazandırmasını sağladı, böylece o resmi tanınamayacak kadar geliştirdi.” (s.255)

Floransa'dan Roma'ya geldiğinde ise sanatını Vatikan'daki süsleme resimlerle gösterme imkânı bulur. Özellikle *Atina Okulu* freskiyle rasyonel gerçeği resme taşımaya başarır. Dolayısıyla *Atina Okulu* freskinde felsefe ve astrolojiyi ilahiyat ilmiyle bağdaştırdığı görülmektedir. Vasari, freskin içeriğinde Rönesans döneminin felsefe tarihinin görüldüğünü ifade etmektedir. Estetik açıdan ise perspektif tekniğinin ustaca kullandığını vurgulamaktadır. Ayrıca Vasari'nin *Atina Okulu* freskinden bahsederken daha çok sanatsal yönü üzerinde durduğu görülmektedir. Öyle ki yazar, Raffaello'nun eserine işlediği birçok ayrıntının yanı sıra sahne kompozisyonundaki resmedilişe de dikkat çeker:

“Raffaello'nun düşüncelerini ifade ettiği birçok ince ayrıntının yanısıra, sahenin tümünün kompozisyonu da gözden kaçırılmamalıdır; zira öyle bir düzen ve orantıyla öyle inandırıcı biçimde yerleştirilmiştir ki Raffaello bu yapıtta sergilediği dehasıyla, eli fırça tutan herkesin tartışmasız ustası olduğunu açıkça kanıtlamıştır. Sanatçı ayrıca, perspektiften bir görünümle ve birçok figürle resmi güzelleştirmiştir. Bunları (...) yumuşak ve narin bir üslupla gerçekleştirmiştir.” (s.251)

Örnekten de anlaşılacağı üzere yazar, resimdeki sahne düzenine dikkat çekmekte, orantılar üzerinde durmakta ve perspektifle gerçekliğin yakalanabildiğini vurgulamaktadır. Bu bakımdan öğrencilerin, Raffaello resimlerini gözlemlerken sahne kompozisyonunu dikkat etmesi gerektiği ve perspektifi dikkate

alması gerektiği anlayışıyla hareket edebileceği düşünülmektedir. Ayrıca öğrencilerin, öyküsel sanat hikâyelerinden yola çıkarak resimde felsefe, gökbilimi ve teolojinin uzlaştırılması durumunun işlendiğini kavrayabileceği düşünülmektedir. Öyle ki yazar, freskte figürlerin temsil ettikleri kişilikler ve nitelikler üzerinde durmakta ve düşünsel manada okura yol göstericilik yapmaktadır:

“Diogenes, elinde çanağıyla merdivenlere uzanmış, derin düşüncelere dalmıştır. Bu, tam kararında bir özensizlikle resmedilmiş giyim kuşamıyla ve güzelliğiyle bol bol övgüye layık, çok iyi tasarlanmış bir figürdür. Yapıtta ayrıca Aristoteles ve Platon da vardır, biri elinde Timaio’u, öbürüyse Nikomakhos’a Etik’i tutar. Çevrelerinde büyük bir filozoflar okulu çember olmuştur” (s.251)

Görüldüğü üzere yazar, freskte Rönesans dönemi felsefe okulunun ve filozoflarının esere taşındığını işaret etmektedir. Ayrıca Raffaello’nun freskine estetik bir boyutla perspektif kazandırıldığına ve resmin merkezine Platon ve Aristo’nun yerleştirdiğine değinmektedir. Öğrencilerin bu bilgi ve isimlerden yola çıkarak Rönesans döneminde felsefe ve kilise arasında farklı bir ilişkinin gelişmeye başladığını fark edebileceği ileri sürülebilir. Öğrencilerin öyküsel hikâyeler aracılığıyla resimlerdeki temaların uhrevi tasvirlerden sıyrılarak felsefi boyutlar kazanmaya başladığını da idrak edebileceği tespit edilmiştir. Nitekim öyküsel hikâyeler içerisinde figürlerin temsil ettikleri kişilikler ve değerlerden hemen hemen tümüyle bahsedildiği görülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin hikâyelerdeki betimlemeler aracılığıyla teoloji, felsefe ve geometriyi fresklerde bir araya getiren unsurun Rönesans etkisi olduğunu fark edebileceği ileri sürülebilir. Çünkü öğrencilerin Raffaello’nun estetik anlayışında dinî düşüncelerin betimlenmesinden uzaklaşarak insan ve bilim merkezli bir anlayışa doğru gidildiğinin idrakinde olabileceği tespit edilmiştir. Bu durum *Atina Okulu* freskinde yazar tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

“Gökbilimciler ve geometriciler tabletlerine sayısız şekiller ve harfler çizmek için pergeller kullanır; ne kadar görkemli göründüklerini tasvir etmek neredeyse olanaksızdır. Aralarında, başını eğmiş, kollarını hayranlıkla ileri uzatmış, yakışıklı bir delikanlı vardır. (...) Benzer biçimde, öne eğilmiş, elindeki pergelle bir tablete daireler çizen bir figür daha vardır. Söylendiğine göre bu figür öyle gerçekçi tasvir edilmiştir ki canlı gibi durur. Sırtı dönük, elinde gök küreyi tutan bir figürün yanında Zerdüş’tün portresi vardır, onun yanında da Raffaello'nun ayna yardımıyla çizdiği otoportresi yer alır.” (s.251)

Şekil 3

Yazar, figürlerin hiçbirinin rastgele yerleştirilmediği imasında bulunmuştur. Bu nedendir ki freskteki figürler, yazar tarafından kimlikleriyle birlikte ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Öğrencilerin öyküsel hikâyelerden freskin sol tarafındaki figürlerin müzik ve aritmetik ile ilgili kişilikler olduğunu, sağ tarafındakilerin geometri ve astronomi ile ilgili kişilikler olduğunu ve ortadakilerin ise filozoflarla ilgili

olduğunu çıkarabileceği tespitinde bulunulmuştur. Bu da okurun hem estetik açıdan hem de düşünsel açıdan freskin verdiği mesaj üzerine fikirler geliştirebileceğini işaret etmektedir. Yapılandırmacı eğitim, bilgilerin kalıplar halinde kullanılmaktan ziyade zihin içerisinde yeniden yapılandırılmasını ve farklı şartlar altında kullanılmasını hedeflemektedir. Bu çerçevede Raffaello'nun estetik anlayışına dair edinilen bilgiler, bireyler tarafından zihinde yapılandırılarak eski ve yeni dönem fresklerinin kıyaslanabilmesine imkân verebilmektedir.

3.2. Heykelcilik Estetiğine Dair Bulgular

Rönesans resim estetiğindeki gelişimin doğal bir seyri olarak heykelcilik sanatı da yeniden biçimlenmiştir (Çakın, 2003). Bu süreçte heykelcilik sanatı mimariden ayrılarak başlı başına yeni bir estetik anlayışı oluşturmuştur. Rönesans heykelciliği mimaride geri planda kalan insan figürlerini ön plana çıkarmaya başlamış ve sanat anlayışına yeni bir boyut kazandırmıştır. Sanatçılar, insan figürlerini betimlerken artık olayları farklı boyutlarıyla yorumlamaya ve figürlere şekiller vermeye başlamıştır. Yapılan çalışmalarda figürlerin ten dokusundan, kas, damar yapısına kadar geniş ve ayrıntılı bir şekilde betimlendiği tespit edilmiştir (Karacan, 2013). Bu nedenle Rönesans dönemi sanatçıların heykeltraş olduğu kadar bilim adamı ve düşünür oldukları da ifade edilebilmektedir (Çakın, 2003). Dolayısıyla öğrencilerin sanatçıların hayat hikâyelerinden elde edebilecekleri çıkarımların yalnızca estetik boyutuyla kalmayacağı düşünülmektedir. Çünkü sanatçıların bilim adamı ve düşünür rolleriyle de öğrencilere bilimsellik boyutuyla yeni ufuklar açabileceği öngörülmektedir. Nitekim okuma-anlama sürecinde eş zamanlı olarak birçok bilişsel süreç uygulanmaktadır (Özenici vd., 2011). Bu bilişsel süreçlerde öğrenciler anlamı yapılandırarak çok boyutlu olarak değerlendirebilmektedirler. Bu çerçevede öğrencilerin sanatçıların hayat hikâyelerinden edinecekleri heykeltraşlık bilgileriyle estetiğin yanı sıra farklı alanlarda düşünme becerileri de geliştirebilecekleri tespit edilmiştir.

Donatello'nun heykelcilik sanatına katmış olduğu estetik anlayışla oldukça önemli yere sahip olduğu söylenebilir. Vasari'ye göre Rönesans heykelciliğindeki estetik dönüşüm Donatello ile başlamıştır. Mermer, Donatello'nun elleri arasında yumuşacık bir hal almıştır. Figürleri adeta canlıymış gibi bir izlenim kazanmıştır. Bu canlılığı yazar şu şekilde ifade etmektedir:

“Figürler öyle güçlü bir biçimde oyulmuştur ki, tıpkı anlatıldığı üzere, gerçekten canlı ve kımlıydormuş gibi görünürler. Bu yapıt Donatello'nun elleriyle olduğu kadar beyniyle de çalıştığını gösterir.” (s. 151)

Yazarın da belirttiği gibi Donatello'nun başarılı figürlere ulaşmasındaki başlıca etkenlerden biri elleriyle birlikte zekâsını da kullanması ve sanata yaratıcılığını katmasıdır. Yaratıcılık bireye akılcı yaklaşımlar, esnek fikirler, özgünlük kazandırmaktadır. Bu nedenle bir birey sanatsal yaratıcılığa sahip olduğu ölçüde dünyasını çok yönlü bir şekilde geliştirebilmektedir (Aral, 1999). Dolayısıyla öğrencilerin öyküsel sanat hikâyelerindeki yaratıcılığın önemini fark edebildikleri ölçüde kendi dünyalarını da geliştirebilmeleri mümkün olabilecektir. Böylece estetik sanat anlayışı, bireylere dünyayı daha anlamlı yaşayabilme ve tek boyutlu bir anlayıştan kurtulabilme imkânı verebilecektir (Ünver, 2016).

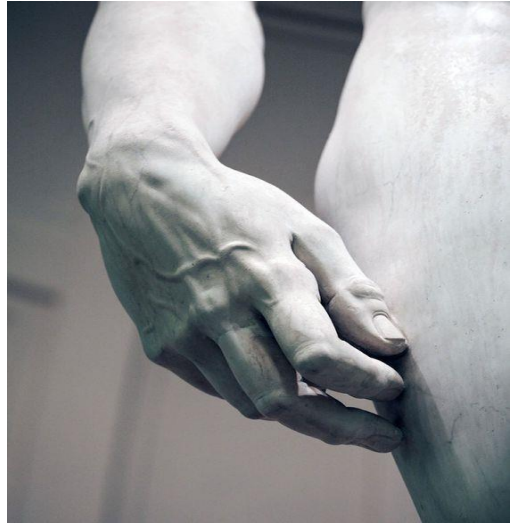
Disiplinler arası etkileşimler öğrencileri olaylara ve durumlara farklı bakış açılarıyla yaklaşmayı teşvik eden ve diğer disiplinlerle olan bağlantıları anlamlandırmayı kolaylaştıran bir niteliğe sahiptir (Edeer, 2005). Bu çerçevede öğrencilerin sanatçıların öyküsel hikâyelerinden farklı bakış açıları kazanarak farkındalıklar geliştirebilecekleri ifade edilebilir (Carter, 2013). Özellikle bu farkındalığın Davut heykeli

üzerinde gelişebileceği düşünülmektedir. Çünkü Rönesans dönemi sanatçıları çoğu zaman aynı figürleri betimlemiş olsalar dahi kendi yaratıcılıklarından figürlere yeni bir görünüm kazandırmışlardır. Vasari, Donatello'nun betimlemelerine kattığı yeniliği şu şekilde belirtmektedir:

“Golyat'ın kafasını kesen Davud, ayağını kaldırıp devin üstüne koymaktadır, sağ elinde de bir kılıç vardır. Bu figür canlılığı ve yumuşaklığı açısından öyle doğaldır ki sanatçılar canlı modelden kalıba dökülmediğine inanmakta güçlük çekerler.” (s.153)

Görüldüğü üzere Donatello'nun Davut heykeliyle estetik anlayışa kattığı yeniliklerin başında figürün çok canlı ve gerçekçi bir şekilde betimlenmiş olması gelmektedir. Fakat *Davut* heykeline asıl yeniliği getiren kişinin Michelangelo olduğu söylenebilir. Michelangelo *Davut* figürünü betimlerken aynı zamanda yüzyılların geleneğine aykırı bir betimleme yolunu tercih etmiştir. Davut'un ayakları altındaki Golyat'ın kesik başı yerine bir ağaç kütüğünü tercih etmiştir. Vasari, Michelangelo'nun Davut heykelindeki estetik anlayışı şu şekilde betimlemektedir:

“Hiç kuşkusuz bu figür, eski ya da yeni, Yunan ya da Roma yapımı bütün öbür heykelleri gölgede bıraktı. Bitmiş yapının tatminkâr oranları ve güzelliği öyleydi ki ne Roma'daki Marforio, ne Belvedere'nin Tiber'i ve Nil'i ne de Monte Cavello'nun devasa heykelleri Michelangelo'nun Davud'uyla kıyaslanabilirdi. Bacakların konturları ustalıklı çizilmiş, gövdenin narin yan tarafları çok güzel biçimlendirilmiş, uzuvlar gövdeye kusursuzca bağlanmıştı. Bu figürün zarafeti ve duruşundaki dinginlik asla aşılamadı, uyumlu orantıları ve güzelliği geri kalan özellikleriyle atbaşı giden ayakların, ellerin ve başın da daha iyisi yapılamadı. Kesinlikle Michelangelo'nun Davud'unu gören kimsenin, sağ ya da ölü hiçbir heykeltıraşın hiçbir yapıtını görmeye ihtiyacı yoktur.” (s.290)

Şekil 4

Örnekten anlaşılacağı üzere yazar, Michelangelo'nun Davut heykelini betimlerken sanatsal niteliklerinin yanı sıra sanatçının yaratıcılığı ile kattığı farklılığa geniş yer vermiştir. Bu çerçevede öğrencilerin farklı bakış açısına ve yaratıcılığa sahip olmanın önemini öyküsel hikâyeler içerisinde tespit edebilecekleri ileri sürülebilir. Şekil 4'te de görüleceği üzere heykel, Davut'un Golyat'a saldırmaya kalktığı anı simgelemektedir. Yüzündeki kararlılık ve bakışlarındaki keskinlik yoğun bir duygu vermektedir. Öğrencilerin öyküsel hikâyeler aracılığıyla bunu daha net bir şekilde idrak edebilecekleri düşünülmektedir. Dolayısıyla öğrenciler, heykel sanatındaki duygu yoğunluğunun bakışlarla sağlandığının daha kolay bir

şekilde farkına varabileceklerdir. Bu da bireyleri iyi bir gözlemci olmaya yöneltecek ve onların algılarının zenginleşmesini sağlayarak yaratıcılıklarının önünü açacaktır (Gel, 1993).

Bu doğrultudan hareketle heykel sanatının öğrencilere yalnızca maddenin görünen yönlerini değil, aynı zamanda görülmeyen değerlerini de hissettirdiği ifade edilebilir. Bu da öğrencilerin karşılaştığı olaylar karşısında yeni ve anlamlı ilişkiler kurmasına imkân sağlar. Öğrenciler bu süreçte gören, seçen ve değerlendiren yaratıcı bireyler haline dönüşür (Ünver, 2016). Bu da bireyin duyuşsal, bilişsel ve düşünsel etkinlikleri bir bütün halinde kullanmasına imkân sağlar. Dolayısıyla Vasari'nin öyküsel hikâyelerinde bahsettiği heykeltıraşlık sanatının öğrencilerin becerilerini aktif bir şekilde kullanmalarına olanak sağlayan önemli bir unsur olduğu ileri sürülebilir.

4. SONUÇ

Sanat ve estetik eğitiminin amacı düşünen, araştıran, sorgulayan ve kendine güven duygusu geliştiren bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle sanatın, yetişkin ya da çocuk fark etmeksizin herkesin hayatında olması gereken bir olgu olduğu ifade edilmektedir (Çetin & Koyuncu, 2013). Sanat, insanoglunun hayatında yalnızca belirli sınırlar içerisinde var olmaz. Aksine yaşantılarının tüm alanlarına sirayet eder. Özellikle çocukların bilişsel ve duyuşsal becerilerinin gelişmesine katkı sağlar ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirir. Bu çerçevede sanat eğitiminin tek boyutlu olarak düşünülmesi mümkün değildir. Öğrenciler, sanat eğitimi aracılığıyla bir yandan estetik bilgi ve beceriler edinirken diğer yandan analitik ve yaratıcı düşünme becerileri de kazanırlar (Mercin, 2019). Bu da öğrencilerin yenilikçi düşünceler geliştirebilmelerine ve yaratıcı süreçte aktif roller alabilmelerine katkı sağlar. Bu çerçevede *Sanatçıların Hayat Hikâyeleri*'nde yer alan öyküsel sanat hikâyelerinin de öğrencilere disiplinler arası alanlarda bilgi ve beceri kazandırabileceği tespit edilmiştir. Buradaki başlıca etkenlerden birisi sanat ve estetik eğitiminin öyküsel hikâyeler aracılığıyla veriliyor olmasıdır. Öyküsel hikâyeler öğrencilerin yalnızca dil yapılarını değil bilişsel yapılarını da etkilemektedir. Öyküleme öğrencilerin farklı bilişsel alanlarına katkı sağlamakta ve disiplinler arası alanlarda gelişim göstermelerine imkân tanımaktadır (Piştav Akmeşe, 2015). Öyküsel hayat hikâyeleri aracılığıyla öğrenciler gözlem yapma, inceleme ve öğrenme olanakları bulmaktadırlar (Aksoy, 2020). Dolayısıyla kitapta yer alan hayat hikâyelerinin bir yandan öğrencilere estetik bakımdan farkındalıklar kazandırırken diğer yandan bilişsel becerilerine yönelik katkılar sağlayabileceği tespit edilmiştir. Bu bağlamda resim alanında çalışmalar yapan Cimabue, Giotto, Uccello, Masaccio, Francesca, Filippo Lippi, Leonardo Da Vinci, Michelangelo ve Raffaello'nun; heykeltıraşlık alanında çalışmalar yapan Donatello ve Michelangelo'nun öğrencilere eleştirel ve yaratıcı düşünme, analiz ve sentez yapma gibi beceriler kazandırabilecekleri düşünülmektedir.

Cimabue, antik çağ ve Rönesans çağının birbirinden ayrılmasına katkı sağlayan bir üsluba geçiş yaparak resim estetiğine yeni bir soluk getirmiştir. Öğrencilerin, Vasari'nin değindiği bu farklılıklara dikkat ettiklerinde bilişsel alanda öğrenme becerilerine sahip olabilecekleri anlaşılmıştır. Çünkü öğrencilerin bilgi basamağında resim estetiği ve Cimabue'nin resim estetiğine kazandırdığı yenilikleri fark edebilecekleri, Bizans ve Yunan sanatının özelliklerini birbirinden ayırt edebilecekleri ve Rönesans resim estetiğinin nasıl oluştuğunu kavrayabilecekleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin Cimabue'nin öyküsel sanat hikâyeleri aracılığıyla üst düzey düşünme becerileri geliştirebilecekleri öne sürülebilir (Gronlund, 1995).

Giotto'nun resim estetiğinde duyguların belirgin bir şekilde görülmeye başlandığı anlaşılmaktadır. Vasari'nin betimlemelerine göre Giotto'nun figürlerinde antik çağın katı ve sert yüz hatlarından ziyade yumuşak ve esnek yüz hatlarının görüldüğü söylenebilir. Öğrencilerin Giotto'nun figürlerindeki ruh

hallerini fark edebilmeleri için iyi bir gözlemci olmaları gerekmektedir. Bu çerçevede öyküsel sanat hikâyelerinin öğrencilere farkındalık kazandırabileceği ve gözlem becerilerini geliştirmeye yönlendirebileceği ifade edilebilir.

Öğrencilere eserleriyle farkındalık kazandıracak isimler arasında Uccello ve Masaccio'nun da olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Uccello ve Masaccio'nun öğrencilere soyut düşünme becerisi anlamında da katkı sağlayabileceği öngörülmektedir. Çünkü resimlerindeki perspektif derinliklerin bireylerin üç boyutlu düşünme becerilerine katkı sağlamakla birlikte analitik düşünme becerilerini de geliştirebileceği bilimsel olarak bilinen bir gerçektir (Kömürcü, 2019).

Pierro Della Francesca'nın resimlerini Öklid geometrisine dayandırdığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin Francesca'nın resimleri aracılığıyla disiplinler arası mânada geometrik yapılara karşı farkındalıklar kazabileceği ifade edilebilir. Çünkü öğrenciler Vasari'nin öyküsel hikâyesinde oranlamanın, simetrinin ve geometrinin Francesca'nın resimlerine ne derecede etki ettiğini fark edebilmektedirler. Bu da öğrencilerin disiplinler arası alanlarda becerilerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Bu doğrultudan hareketle öğrencilerin resim üzerinde gözlemleyebildikleri geometrik boyutlarla yüzey üzerinde gözlem yapabilecekleri ve problem çözme becerileri kazanabilecekleri ileri sürülebilir.

Flippo Lippi, Leonardo Da Vinci ve Michelangelo'nun resim estetiğine insan psikolojini ve ruh dünyasını bilimsel yöntem ve tekniklerle aktarmayı başardıkları görülmektedir. Özellikle Leonardo ve Michelangelo'nun resim estetiğinde kullandığı fizik, biyoloji, matematik ve anatomi bilgisiyle bilimselliği sanatın bir parçası haline getirdiği söylenebilir. Bu bağlamda Flippo Lippi, Leonardo ve Michelangelo'nun resimleriyle öğrencilere disiplinler arası alanlarda bilişsel beceriler kazandırabileceği öne sürülebilir. Ayrıca Leonardo'nun resimlerinde etkili bir şekilde kullandığı ışık gölge unsurlarıyla öğrencilerin fen bilimleri alanına yönelik ilgilerinin gelişebileceği tespit edilmiştir.

Raffaello'nun resim estetiğinde teknik yönlerle birlikte içeriğin de önem kazandığı anlaşılmaktadır. Raffaello, resim ve freskleriyle rasyonel gerçeği sanat hayatına taşımayı başaran sanatçılardan birisi olmuştur. Dolayısıyla öğrencilerin *Atina Okulu* freski üzerine yapılan açıklamalarda teolojinin Rönesans dönemiyle birlikte gökbilimiyle uzlaşmaya başladığını fark edebilecekleri düşünülmektedir. Ayrıca bilim ve tekniğin Rönesans dönemindeki önemine yönelik farkındalıklar kazanabilecekleri ileri sürülebilir. Çünkü Vasari'nin *Atina Okulu* freski üzerine yapmış olduğu öyküleyici anlatımlarda filozofların, bilim adamlarının ve sanatçıların isimleri ve Rönesans dönemi için önemleri geniş bir şekilde ifade edilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Rönesans estetiğinde resim kadar heykeltıraşlığın da önemli bir yeri vardır. Özellikle bilim ve tekniğin sanat hayatına girmesiyle birlikte bu önemin daha arttığı ifade edilebilir. Heykeltıraşların bu süreçte yalnızca sanatçı kimlikleriyle değil, aynı zamanda bilim adamı ve düşünür kimlikleriyle de döneme öncülük ettikleri görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin Rönesans heykeltıraşlarına yönelik edinecekleri izlenimlerin hem estetik hem de bilim ve teknik yönünden olması beklenmektedir. Bu nedenle çalışmada ele alınan öyküleyici hikâyelerde öğrencilerin Donatello'nun heykellerinde bilimsel ve teknik ayrıntıları fark edebilecekleri tespit edilmiştir. Bu ayrıntıların anatomi ve geometri ile olan ilgilerinin ise öğrencilerin zihinlerinde bilim ve sanatı bütünleştirici rol oynayacağı iddia edilebilir.

Michelangelo'nun *Davut* heykelinin ise öğrencilerin yaratıcılıklarına katkı sağlayabilmesi açısından önemli olduğu ifade edilebilir. Michelangelo, *Davut* heykelini betimlerken yüzyılların geleneğini aşarak

kendi yaratıcı betimlemelerini eserine katmayı başarmıştır. Ayrıca çalışmada Michelangelo'nun sanata kazandırdığı estetik incelikler aracılığıyla öğrencilere gözlem becerileri de kazandırabileceği tespit edilmiştir.

5. KAYNAKÇA

- Adams, P.J. (1968). *Creative reading, international reading association*. Boston.
- Aksoy, P. (2020). Üç-altı yaş çocuklarına yönelik öykülerin sosyal beceriler açısından incelenmesi. *Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 505-534.
- Alioğlu, N. (2010). Sanat ve bilim ilişkisi. *Folklor/Edebiyat*, 62, 217-228.
- Altunbay, M. (2017). Türkçe öğretim programlarında bilimsel süreç becerisi olarak "gözlem". *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 823-836.
- Aral, N. (1999). Sanat eğitimi- yaratıcılık etkileşimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 11-17.
- Ayaydın, A. (2004). Sanat eğitiminde çoklu zekâ yöntemi ve uygulama örneği. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 18-30.
- Aytan, T., Çalıcı, M. & Erdem, A. (2018). Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metin kahramanlarının rol model olma durumları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(2), 634-652.
- Buyurgan, S. & Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi: eğitimin her kademesine yönelik yöntem ve tekniklerle*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çakın, Ç. (2003). *İtalyan Rönesans heykelinde el ayrıntısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çapar, M. (2008). İlköğretim ikinci kademe görsel sanatlar eğitimi dersinde üç boyutlu çalışmaların önemi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(35), 114-124.
- Çetin, Z. & Koyuncuoğlu, B. (2013) *İz bırakmak: Çocuk, sanat ve yaratıcılık*. Ankara: Vize.
- Davaslıgil, Ü. (1994). Yüksek gizli güce sahip lise öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerine bir deneysel araştırma. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 53-68.
- Demir, A. (2018). 2017 Türkçe Dersi öğretim programında bir alt-alan olarak 'estetik' ve 'estetik eğitimi'. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 6(1), 1-16.
- Dobbs, S. P. (1998). *Learning in and through art: a guide to discipline-based art education*. California: Getty Publications.
- Edeer, Ş. (2005). Sanat eğitiminde disiplinler arası yaklaşım. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim fakültesi Dergisi*, 78-84.
- Gel, H. Y. (1993). *Türkiye'de güzel sanatlar eğitiminin resim-iş olarak anılan disiplinlerinin ilk ve ortaöğretim düzeyindeki sorunları*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Gombrich, E. H. (2004). *Sanatın öyküsü*. (E. Erduran & Ö. Erduran, Çev.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gönül, F. (2011). *Türkiye'deki sanat politikaları ile Avrupa Birliği ülkelerindeki sanat politikalarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Gronlund, N. E. (1995). *How to write and use instructional objectives*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Gültekin, T. (2011). Sanat eğitiminde estetik değerlerin gelişimi sürecinde çocuk ve iletişim. *Akademik Bakış Dergisi*, 24, 32-39.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel.
- Hume, H. D. (2000). *A survival kit for the elementary/middle school art teacher*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Karacan, N. (2013). Tarihsel süreç içinde heykel formu. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 4(4), 17-32.

- Kömürcü, İ. (2019). Yaratıcılık bağlamında sanatçı adaylarının eleştirel düşünme becerileri, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1659-1676.
- Labno, J. (2008). *Rönesans*. (E. Dastarlı, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Margolis, E. & Luc Pauwel, L. (2011). *Handbook of visual research methods*. London: SAGE
- Mercin, L. (2019). STEAM eğitiminde sanatın yeri. *Inonu University Journal of Art and Design*, 28-41.
- MEB. (2019). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı (1-8. Sınıflar)*. Ankara: MEB
- Özalp, K. (2016), Güzelin bilinçli algısı ve estetik eğitimi. *İdil*, 5(21), 491-504.
- Özbal, N & Aydoğan, İ. (2017). Eğitimde estetiğin gerekliliği ve oluşumu üzerine bir inceleme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 249-260.
- Özenici S., Kınısız, M. & Seçkin, H. (2011). Çıkarımda bulunma becerisi ve çıkarımların okuma- anlama sürecindeki işlevi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1). 1665-1681.
- Pınarbaşı, S. (2017). Mimar Sinan'ı romanlarla tanımak. *Art-Sanat Dergisi*, 8, 405-423.
- Piştav Akmeşe, P. (2015). Çocuklarda öykülemenin gelişimi ve dilin değerlendirilmesinde kullanımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16(03), 293-305.
- Rayala, M. (1995). *A guide to curriculum planning in art education*. Madison, Wisconsin: Wisconsin Department of Public Instruction.
- Reid, L. A. (2008). Aesthetics and education. *Research in Dance Education*, 9(3), 295-304.
- Rita, C. (2013) *Beyin kitabı*. (G. Kayacı, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sert, Ü. D. (2013). *Ortaöğretim sanat eğitiminde rönesans resim sanatının yeri ve önemi*. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sever, S (1998). Demokratik kültür bilinci edinimi sürecinde dil ve edebiyat öğretimi. *Yaşadıkça Eğitim*, 56, 2-6.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat* (1. baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tarhan, M. (2021). Girişimcilik becerisinin kazandırılması bağlamında girişimcilerin öz yaşam öykülerine yönelik bir değerlendirme. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 74-86.
- TDÖP. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Tunalı, İ. (2004). *Estetik*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Ülger, K. (2019). Rönesans'tan sürrealizme resim sanatının tarihsel gelişim sürecinde figür ve kompozisyon. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 42, 12-32.
- Ünver, E. (2016). Neden ve nasıl sanat eğitim, *İdil Dergisi*, 5(23), 865-878.
- Varlık Şentürk, L. (2012) *Analitik resim çözümlenmeleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Vasari, G. (2013). *Sanatçıların Hayat Hikâyeleri*. (E. Gökteke, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık
- Yaşar, N. (2019). Güney Rönesans döneminde dinsel konulu resimde kompozisyon. *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 5(10), 97-108.
- Yenilmez, K & Çalışkan, S. (2011). İlköğretim öğrencilerinin çoklu zekâ alanları ile yaratıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişki. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 48-63.